

Ajuntament i escola. La mediació més enllà de les aules

Ana Gómez Álvarez*

Joan Martínez Manent**

I. Aspectes introductoris

Aquest article està contextualitzat a la població de Sant Andreu de la Barca, un dels trenta municipis que pertanyen a la comarca del Baix Llobregat.

La població del municipi és molt jove. Han vingut moltes persones de l'Àrea Metropolitana o de l'estranger, en edat laboral; això ha provocat que la població del municipi tingui una de les taxes de natalitat més altes de Catalunya i Espanya, degut a l'augment de la immigració, que ha suposat un increment del nombre de dones en edat fèrtil i un canvi de tendència de la fecunditat en edats més joves.

Aquest procés migratori ha suposat canvis en la convivència i les relacions entre la població autòctona i la nou vinguda. Aquesta convivència també es dona a les aules i fora d'elles. De vegades, els conflictes escolars, traspassen les aules i pertorben la convivència del municipi: a les portes dels centres escolars, anant o venint de l'escola o instituts (in itinere), als parcs, carrers... Aquest article vol ser un vehicle per reflexionar i per a treballar en la millora de la convivència, i la seva antítesi: el bullying,. Fora i dins de les aules, mitjançant un procés de mediació municipal i que tots i totes puguem conviure, respectar-nos i gaudir del procés de millora que comporta l'acció mediatadora.

1.1. Dades demogràfiques i de contextualització

Con deien la piràmide d'edats es caracteritza per ser molt jove. Aquest fet, provoca que en una població de 27.434 habitants més del 20% son joves de 0 a 17 anys. Es així dons, que al municipi tenim 3 escoles d'educació primària, 3 centres d'educació secundària (públics) i 4 escoles bressol, tres d'elles públiques.

SAB està emplaçat en una zona on hi ha molta indústria, fet que provoca, que el municipi reculli un gran nombre de persones immigrades a la recerca de treball.

La meitat de la població estrangera del municipi és de nacionalitat marroquina (*dades de L'Estudi de la població Immigrant a SAB, 2008*).

1.2. Justificació

Els infants i adolescents immigrants que arriben al municipi tenen molts problemes d'adaptació, sobretot a l'escolarització secundària. No només arriben amb un nivell curricular diferent, si no que s'han d'adaptar i aprendre una nova llengua per ells, el català.

En el procés d'integració dels immigrants es produeixen dues etapes: la que cerca estendre l'accés als béns públics (habitatge, educació, treball, sanitat, serveis socials...) i l'etapa més centrada en la coexistència entre immigrants i la resta de ciutadania un cop l'accés està assegurat.

Aquesta coexistència també s'ha de donar dins les aules dels centres escolars, per arribar a l'èxit en les relacions entre el grup d'iguals.

II. Conflicte escolar (bullying)

En els últims anys hem vist com aquest tema preocupa notablement a la societat en general, ja que afecta en la convivència de les nostres aules. Preocupa que els nostre alumnat, encara que siguin episodis esporàdics, protagonitzin actituds violentes cap al seu grup d'iguals. Aquestes conductes no només repercuteixen a la comunitat educativa sinó que afecten a la resta de la nostra comunitat.

Davant d'aquestes conductes violentes, s'ha de donar una resposta educativa i també cal una resposta i la implicació de les administracions, institucions i agents socials competents: centres escolars, espais cívics, comunitat, ajuntaments.

Les persones que treballem en l'àmbit de l'educació, estem convençuts, que la convivència no és una qualitat que sorgeix espontàniament, sinó que l'hem de construir treballant i implicant tots els agents educatius i institucionals (família i institucions públiques).

En aquesta tasca és important que els centres escolars, les administracions i les famílies sumin esforços per tal de poder lluitar i reconduir aquest nou desafiament i repte que es presenta a una societat canviant. Hem d'educar per a la convivència i el respecte vers la multiculturalitat, en un context de nous models i rols familiars..

Aquest esforços han d'encaminar-se a educar per la convivència a la nova societat en la que estem experimentant constants canvis:

1. Canvis socials i d'educació.
2. Canvis constants i ràpids en quant a la revolució tecnològica.
3. Canvis en l'estructura familiar.
4. Les modificacions laborals que obren nous espais on créixer laboralment degut a l'ampliació de noves ofertes de treball adaptada als canvis socials i tecnològics.
5. I per últim els canvis que experimenta la nostra societat, producte dels moviments migratoris:

Les persones que protagonitzen un procés migratori, pateixen una sèrie de canvis als que han d'adaptar-se. L'adaptació del nostre alumnat no és només idiomàtica, sinó que és molt més complexa. Han de conviure amb una cultura nova per ells, això fa que a la vegada, molts hàbits de la cultura de destí siguin molt diferents a la d'ori-

gen. Si afegim, que moltes d'aquestes famílies immigrades viuen immerses en un estat de marginalitat social, això fa que, els progenitors i els seus fills i filles, puguin desembocar una situació de risc social.

Una investigació sobre els efectes del bullying realitzada en 2014 en el centre escolar *King's College London* va descobrir que els efectes en les persones que han patit o pateixen bullying, poden afectar a la seva salut mental i física. Presentaven pitjors indicadors en aquest aspecte, que els detectats en persones que no havien patit assetjaments.

Un estudi posterior realitzat en la *Tufts University*, va revelar que els efectes detectats que patien les persones víctimes de bullying van ser:

1. Estrés.
2. Ansietat i depressió
La seva vivència els hi fa que siguin persones més propenses a patir-les.
3. Somatitzacions.
4. Suïcidi.
5. Fem recordatori del nen de 14 anys espanyol que va decidir posar fi al seu sofriment, que patia des de feia anys, degut als assetjaments pels seus companys de classe. O, també, el de la nena que al darrer mes de gener del 2017 va posar fi al seu patiment provocat per l'assetjament que patia dins i fora de l'escola.

Problemes a la socialització i en un futur laboral.

Claire Fox i Michael Boulton van publicar un estudi al *British Psychological Society* l'any 2005, on exposaven que els individus que havien sofert bullying presentaven pitjors indicadors en la seva qualitat de vida adulta i en el seu desenvolupament socioeconòmic, arrel de les seves mancances en les habilitats socials i comunicatives.

A la Guia titulada: *educar desde el conflicto, guía para la mediación escolar*. J.A. Binaburo Iturbide i Beatriz Muñoz Maya. Els seus autors fan una tipologia dels conflictes en la convivència escolar.

1. Conflictes impersonals.
Definint aquest com els de caràcter més relacional i diferències culturals entre l'alumnat.
2. Conflictes d'adaptació a l'escola o instituts.
Expectatives equivocades, malestar de l'alumne vers al centre i conductes indisciplinaries.
3. Conflictes de sentit de l'educació.
Diferències insalvables entre l'escola i l'alumnat. Conflictes sociopolítics.

Però els conflictes i el bullying, no només es dona als centres escolars, hi ha un altre tipus de assetjament que es dona a l'anada i tornada de l'escola o l'institut. Aquell que es dona camí als centres i que és menys visible per a la comunitat educativa.

III. Conflicte escolar més enllà de les aules, in itinere

El bullying que pateixen alguns menors per altres infants i joves, no només es dona en els centres educatius. De vegades, també es produeixen quan la víctima es dirigeix al centre escolar o surt d'ell, en el trajecte a casa. Aquest tipus de violència sovint es produeix quan el menor no va acompanyat d'un adult, de forma que es molt més fàcil assetjar-lo.

L'assetjador normalment no va sol, aquest o aquests està recolzat per un grup d'amics. Amb la companyia del grup aquest se sent fort per exercir la seva violència vers a l'altre. Normalment les conductes violentes comencen sent verbals, després esdevenen en físiques.

L'assetjador ignora a la víctima, no té empatia per ella, l'aïlla físicament i emocionalment privant-la de relacions socials amb la resta de companys.

Aquest tipus d'assetjament, el que es produeix de camí a l'escola o a casa, es visible. Al carrer hi han altres pares o mares, també ciutadans. Es aquí, on la comunitat ha de desenvolupar un paper actiu de rebuig al bullying. No hem de ser espectadors passius del que estem presenciant.

Per a que la societat estigui preparada davant d'una situació de bullying, ha de ser conscient del que veu, de que ho pugui identificar com a una actitud destructiva, d'abús de poder sobre una víctima que no es pot defensar i que generalment es percep com a indefensa per part del sistema social, context on es produeix l'abús. És el cas de la població magrebina. L'espectador, en el cas d'una població concreta, o estereotips concrets de persones, depenent de l'educació i habilitats que tingui, veurà la justificació de la conducta.

Es per aquest motiu, i d'acord al principi de subsidiarietat, que les administracions més properes al ciutadà, com són els Ajuntaments, han de promoure iniciatives per educar i potenciar la cultura de la convivència.

La mediació es un bon vehicle per apropar-nos a l'altre i arribar a una cultura per a la pau.

IV. Ajuntament i mediació con alternativa al conflicte

L'any 2006, la Diputació de Barcelona va posar en marxa el Programa de Mediació que ofereix als ens locals de la demarcació suport econòmic i tècnics per a l'obertura i manteniment dels Serveis de Mediació Municipals. Amb aquest programa es pretén que els ciutadans puguin tenir un accés a la mediació com a eina per a la resolució de conflictes, i per tant garantir la convivència.

Actualment n'hi ha 46 serveis municipals adherits a aquest programa (dades del *Butlletí i Ciutadania*. Gener 2018 nº 157).

Aquest programa ha fet constatar la importància i la utilitat de la mediació com a eina en la resolució de conflictes. La mediació també desenvolupa una tasca de prevenció mitjançant la promoció de la cultura del diàleg i de la pau en els diferents contextos de la ciutadania.

Els Ajuntaments, mitjançant la promoció i implementació de la mediació, poden millorar la convivència i la qualitat de vida dels seus ciutadans i ciutadanes.

V. Conclusions

La mediació com alternativa per a la gestió dels conflictes, a través del diàleg, l'escolta activa, la comunicació... totes són eines per a afavorir i implementar la convivència a la nostre societat. Professorat, alumnat, pares i mares, persones d'una religió o un altre, persones d'aquí, d'allà... tots som iguals en quan a dignitat humana, en drets i deures.

L'educació de la infància i la joventut, no és només es una tasca del professorat, es per aquest fet, que l'escola ha d'elaborar actuacions que potenciïn i apropin a les famílies als centres on els seus fills reben la seva formació.

Els ens locals han de potenciar la mediació con a eina de millora entre els seus ciutadans. I crear espais on aquets puguin resoldre els conflictes que es puguin donar fora i dins l'escola. Espais on el diàleg i respecte, siguin els protagonistes, per tal de millorar la convivència tant a nivell ciutadà com a dins dels centres escolars.

No només hem d'educar per a la convivència i el respecte, sinó que hem d'aplicar-lo en el nostre dia a dia. Tal i con diu Galtung (2003): “ *Los estudios solos no frenan la violencia directa, ni desmantelan estructuras violentas, ni construyen paz directa, estructural y cultural* “. *Lo hacen las personas preparadas, con técnicas, conocimientos de cómo hacer, imaginación, compasión y perseverancia* “.

La mediació, els experts en mediació, tenim que potenciar, ajudar a que la mediació estigui a l'abast de tothom. Que arribi a tots els àmbits de relació i contextos on es movem. L'Estat, i els ens locals l'han de poder oferir, com a vehicle per a la resolució de conflictes per a gaudir de la cultura per la pau.

VI. Fonts de la recerca

DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT. 2003. *La Convivència en els centres docents d'ensenyament secundari. Programa i propostes pedagògiques*. Generalitat de Catalunya.

GÓMEZ ÁLVAREZ.A. 2007. *Programa d'infància i adolescència de l'ajuntament de Sant Andreu de la Barca*. Ajuntament SAB.

ÀREA DE SERVEIS A LA PERSONA. 2008. *Estudi de la població immigrant a Sant Andreu de la Barca*. Ajuntament SAB.

ÀREA D'IGUALTAT I CIUTADANIA. SERVEI DE POLÍTIQUES DE DIVERSITAT I CIUTADANIA. 2008. *La mediació ciutadana als ajuntaments. Estudi de casos*. Vo.8. Barcelona: Diputació de Barcelona.

GRUP DE TREBALL DE MEDIACIÓ COMUNITÀRIA DE FLOR DE MAIG.

2003. *La mediació comunitària: com implantar-la als ajuntaments*. Vol. 14. BNC: Diputació de Barcelona.
- GALTUNG, J. 2009. *Teoría de conflictos*. Revista Paz y Conflictos, nº2.
- PROJECTE DE CONVIVÈNCIA I ÈXIT EDUCATIVU. 2017. Departament d'Ensenyament. Generalitat de Catalunya.
- ESCOLA I FAMÍLIA JUNTS X L'EDUCACIÓ. 2017. Departament d'Ensenyament. Generalitat de Catalunya.
- FERRER BARBANY, NEUS. Curs 2003-2004. *La Mediació: Una eina per a la convivència*. IES Pau Claris de BNC.

* Ana Gómez Álvarez Educadora Social. Ajuntament Sant Andreu de la Barca.

** Joan Martínez Manent, mentor.